

НАУМОВСКИ

ДВАЕСЕТТА ЛУБИЛЕЈНА ИЗЛОЖБА

САЛОН НА МУЗЕЈОТ — ЃΥΡΟ САΛΑΪ 34
SALON DU MUSÉE — ĐURO SALAJ 34

ВАНГЕЛ НАУМОВСКИ
Слики, цртежи, скулптури, макети
VANGEL NAUMOVSKI
Peintures, dessins, sculptures, maquettes

МУЗЕЈ НА СОВРЕМЕНА УМЕТНОСТ — СКОПЈЕ
MUSÉE D'ART CONTEMPORAIN — SKOPJE
12. XI. — 2. XII. 1969.

Вангел Наумовски слика веќе скоро дваесет години. Почнал да црта како дете на сиромашни родители. Потоа бил „бавчанција, слаткар, колар, овчар, сидар, цртач-проектант на дуборези, технички цртач, моделар и креатор на нова лирска архитектура“ — како што еднаш тој запишал. Учебната 1946–47. година бил „како неталентиран“ исклучен од вториот клас на „средната ликовна школа“. Од 1959. година слика „свесно и со полн инстинкт и снага на слободата“. Токму на тоа сликарство од последните десет години, со кое стекна големи меѓународни признанија, со кое се вклучи меѓу водечките наивни уметници на Југославија, мораме сега да му посветиме посебно внимание, тоа е сликарство, кое ни поставува многу прашања.

Каква е таа уметност?

Многу за тоа се пишувало: се зборувало за апстрактен ликовен јазик, се споменувал надреализмот, се укажувало на фантастика, а присутен е и на изложбите на наивната уметност.

Многу за тоа се пишувало: се зборувало за апстрактен ликовен јазик, се споменувал надреализмот, се укажувало на фантастика, а присутен е и на изложбите на наивната уметност.

Постои објаснување дека Вангел Наумовски еднаш бил цртач за група хидробиолози кои ја проучавале онаа во светот единствена фауна — гастроподите на Охридското езеро. Сите тие откриени и најдени палеондими и ендемични организми како да оставиле своја трага во делото на овој сликар, а поготово во макетите за хотелите и вилите кои Наумовски неодамна ги проектирал за брегот на Охридското езеро. Меѓутоа, со ова објаснување, може само да се укаже, дека ликовниот говор на Наумовски во најдобар случај е псевдо-апстрактен

и тоа во сние дела, во кои нема фигури, нема чулни женски актови.

Ако споменеме надреализам, мораме да бидеме претпазливи, бидејќи е сигурно дека André Breton не би го вклучил Вангела Наумовски меѓу своите истомисленици. Од друга страна, фантастика е премногу широк поим, а наивната уметност е главно позната со поинаков ликовен јазик од што е кај овој сликар, бидејќи често се заборава на редица бразилски сликари (Francesco da Silva или Izabel de Jesus), или можеби повеќе на Schröder-Sonnenstern или не на последно место поставената Se-graphina Louis, во чии дела фантазијата помалку или повеќе ги разрешува различните состојби на емоционална напнатост. Така, еднаш ќе биде неопходно да се направи широка анализа на творештвото на Вангел Наумовски, како би се нашол заеднички именител, да би се проникнало во суштината на неговото сликарство. Велиме „сликарство“ бидејќи неговите проекти за архитектура толку многу произлегуваат од сликата, што на ова место не ни се чини неопходно, посебно да се истакнува разликата, без обзир на значењето и занимливоста на реализацијата. Во делото на Наумовски читаме пред сè облици, искажани со елипси, параболи и хиперболи, кои лебдеат во бесконечните неискажани пространства. Сè е во растење, набабрува и јадри, се оплодува. Како пред нас секогаш да се раѓаат нови „животности“, некакви своевидни биофори од кои настануваат нови ботанички, зоолошки или антрополошки творевини. Сета таа растителност, како и оние конвулзивно заплетени фигури без лица и прсти, змиесто се извиваат во оргастичната игра на занесот.

Гледајќи ги тие облици несвесно ги повикуваме во сеќавање рецептите на теоретичарите на маниризмот во уметноста на касниот шеснаести век: „figura serpentinata“, која, да би била убава, мора да има грациозност, или, како тогаш се зборува, мора да биде „furia“ — за што пишува Giovanni Paolo Lomazzo; исто така се сеќаваме и на Federic Zuccario кој во потрага за „effeti meravigliosi“ пронајдува дека највисок степен е „disegno fantastico-artificiale“; а од друга страна, не го забораваме оној стих на Richard Crashaw „I dy in love's delicious fire“ („Јас умирам во слаткиот оган на љубовта“) или некој друг на Luis de Góngora или Giambatista Marino, главно и заради тоа, што кога Вангел Наумовски пишува писма и тогаш вметнува свои размислувања со нагласено поетски јазик. Меѓутоа, сите тие споменати имиња, како и она мнозинство неспоменати сликари (Hieronymus Bosch, Giuseppe Arcimboldi, Desiderio Monsù и др.), за Вангел Наумовски се непознати имиња, бидејќи тој својот „маниризам“ го изградил сам, некаде низ брегот на Охридското езеро, некаде во својот бизарен свет на предодредената комбинаторика на запаметени чулни содржини.

Да, „маниризам“ е можеби најадекватен термин со кој можеме да ја одбележиме духовната состојба од која произлегува уметноста на Вангел Наумовски, но маниризам на денешно време, на дваесеттиот век, кој вклучува и апстракција и надреализам (S. Dali, M. Ernst, Y. Tanguy, M. Ray, R. Magritte), и метафизичко сликарство (C. Carrà, G. de Chirico), и фантастика (O. Redon) и многу поединци (P. Picasso, M. Duchamp, P. Klee, M. Chagall, J. Miró, H. Rousseau и др.). Уште повеќе, G. R. Носке открива маниризам во целокупната модерна уметност и тоа како белег на нашето време или проширено како „константа на европскиот дух“, која се наоѓа наспроти класицизмот, односно која го надополнува, со тоа, што во историскиот развој преовладува или едната, или другата духовна состојба. Иреалната фантастика која во делото на Наумовски зборува со арабеска и понекогаш со гротеска располага со опширна апстрактна метафорика по пат на евокативна (музичко-лирска) сугестивна снага, која сака нешто да значи. Како да е присутна некоја гра-

нична состојба меѓу „постоењето“ и „настанувањето“. Како да е присутно некое неизречено „онтолошко сознавање“.

Тука мораме да застанеме. Бидејќи тука е токму збор за митот, за своевидниот ирегуларен мит, кој го изградил Вангел Наумовски и кој се наоѓа пред вратите на онтологијата. Достатно е можеби само да се прочитаат насловите на поедини слики и веќе да ни се покаже посебен свет — наивен свет, наивен поглед на животот, за создавањето, за „постоењето“ и „настанувањето“.

Во таа точка на созревањето, се чини, наоѓаме толкување на делото на овој сликар. Семантичната анализа на лириката која ни е пружена, покажаната фантастика и раскажаниот мит, сведочат за тоа, колку делото на Вангел Наумовски е проникнато со онаа наивност што опфаќа цел еден комплекс на современата уметност. Но, за тоа не ни зборува само онаа од него насликана биогенеза, туку и поедини остварени облици кои многу често се плод на автоматизмот и „манирите“, како што од друга страна, боите жаровити како љубов што создава живот, исто така имаат свој наивен речник. Така, изложбата на делата на Вангел Наумовски станува некоја сликовница на невообичаено. Невообичаено во толкава мера, што е многу тешко да се најде било каква споредба.

Во што, значи, можеме да ги најдеме оние општопознати, редувантни елементи по кои можеме да комуницираме со делото на Вангел Наумовски? Редувантност можеме да најдеме во маниризмот, додека нови информации спореди кои неговото дело станува оригинално наоѓаме во оној сосем своевиден репертоар на авторовите знаци, кои во сликите се соединуваат со оној чудесен мит за создавањето на животот.

А самата ликовност? Она, по што делата на Вангел Наумовски се сликарство, потполно е сообразено со неговите чувства, размислувања и настојувања што ги носи во себе, толку гласни, што едвај може да ги скроти.

Сликарството и проектите за „биолошка“ архитектура на Вангел Наумовски се потполно особен вид на наивната уметност.

23. VIII. 1969.

Борис Келемен

„...Овој млад ликовен уметник во многу краток период успеал да се ослободи од дилетантизмот и ни се претставува со богат тонски регистар. Дваесеттина акварели во кои се третира различна проблематика се емотивно и во еден дах предадени...“

Димче Протугер, 1954.

„...Одзив на архаични тонови, но истовремено и влијание на забрзаниот здиџ на цивилизацијата. Звук на племенска и родовска поезија. Но неговата четка има виртуозен потег, смртниот грев на сознанието веќе ја нарушил волшебната моќ на наивноста.“

Ото Бихаљи Мерин, 1959.

„...Не се слика со раката. Ни со главата не се слика. Ни со срцето. Дури ни со срцето. Никаква музика. Ни песна за најголемиот талент после Генералиќ. После многу години, на тоа прашање во прв ред ме наведе чувството дека зад сликата стои човек кој мисли сам. А не по шаблонот хлебински. Или по некој друг. Вангел Наумовски стои пред нашите очи сам. „Смртниот грев на сознанието веќе ја нарушил волшебната моќ на наивноста“ — напиша Бихаљи за Наумовски. „Тоа делуваше тажно на мене“ — одговори овој сликар. А потоа заронува во дното на животот некој, свој и изронува после тоа сознание и тага со нов свет на рацете кој е толку волшебен како да е нов. Тоа е без сомнение нешто ново.“

Миќа Башикевиќ, 1963.

„...Наумовски го побара светот на своите легенди, еден нов, ненаселен свет, кој што им се создава на луѓето. Тие имагинарни предели кои Наумовски ни ги претставува, всушност се синтеза на видени и невидени пејсажи кои воспоставуваат нов живот на сликата...“

...Тоа се чудни светови, некои космички бавчи... вљубени симболи на мајчинство или ерос...“

...Тука е во прашање еден нов свет... питом привлечен предел, чие што реално постоење Наумовски го претчувствувал уште во своето детство...“

Цветан Грозданов, 1965.

„...Историјата, поезијата, сопствената фантазија, за Наумовски се, како за Кубин и Редон, идеален извор за црпење на сижеи, во кои секој од нас може да пронајде подземни содржини и тајни на битието — драги на надреализмот — испреплетени патишта на нагонот. Главната преокупација на уметникот е таа, да ја проучува природата за да постигне сопствен начин на изразување, пригоден за да го прикаже чудниот свет на неговите визи; ...константно испитување на една поезија на нереалноста, на 'ртењето надвор од секаква традиционална шема...“

Giuseppe Appella, 1966.

„...Местото на Вангел Наумовски во наивното сликарство на Југославија е сосема исклучиво и посебно истакнато...“

...Може да се констатира, и тоа, без секакви претерувања, дека уметноста на Вангел Наумовски е родена во самото езеро. Се разбира, дека Вангел Наумовски има талент кој го носел скриен во себе со години...“

...Сите слики на Вангел Наумовски, па дури и цртежите, се фантазиски легенди за љубовта и раѓањето, па повторно за љубовта и оплодувањето и создавањето...“

...Симболиката и нарацијата се испреплетуваат на овие слики без прекин и во таа игра осветлена со рефлекторите на навистина блескавата палета на родениот сликар, се одвива создавањето на новите светови. Во тоа создавање на нови светови, а понекогаш и во враќањето кон првобитната природа, секој пат повторно се раѓа уметност. Така, уметникот Наумовски пред нашите очи без прекин ги обновува знаците на вечната младост...“

Мирјана Гвозденовиќ, 1967.

„... Вангел Наумовски се наоѓа целосно надвор од хлебниот комплекс. Во неговата вознемирена и поетична слика на стварноста, очигледна е бошовска инспирација. Силно нагласените флореални елементи им даваат на овие иреални визији припадност на фигурација. Платната на Наумовски се градени во неколку одделни и графички ограничени слевии, кои ритмички се добро контраспостини. Неговото сликарство очигледно е субординарно на потсвеста, има јасна надреалистичка провениенција и во склопот на наивата тоа е исклучителен случај на поезијата на иреалното.“

Јосип Деполо, 1968.

„... Тоа е сликарство со национална и наивна инспирација, кое настојува да се дефинира како наивно; но всушност, според нас, Наумовски не е наивен сликар. Наумовски ја извлекува онаа нишка на „фантастичниот реализам“, што е типична карактеристика за словенските луѓе, било во сликарството (Шагал), било во литературата (Гогољ). И бојата се појавува воспена од фантазијата и низ процесот на творешката осмоза се трансформира во експресивен поетски хроматизам со јак интензитет. Кај Наумовски има и знатна симболистичка ексцентрираност и некои признаци на несвесност, со што напонува на надреалистите Ернст и Миро...“

Franco Pasoni, 1968.

„... Говорот на фантазијата е изразен убедливо во снажниот Наумовски, кој со туш во боја и маслени бои, на своите соништа им дарува форми врз платното. Овие дела се една особена синтеза на мечтата и стварноста, која што надарениот графичар ја насетил во дното на Охридското езеро, цртајќи по порачка за потребите на една група биолози. Необично живата фантазија на овој јужњак, го пресоздава доживеаното од него сознание за подводниот свет, во уметничката визија на еден сосем нов, поетски Космос, прикажан со чудни форми и размери.“

Борис Келемен, 1966.

„... Кај Вангел Наумовски, набљудувањето се простира далеку преку границите на наивната фантазија; сосема безгрижно се турнати портите на апстракцијата, зад кои една расцутена претстава за форми и една звучна надареност за боја се дополнуваат.

... И една мошне сензибилна нимфа од Охридското езеро, се чини го охрабрува и понатака да открива

една навистина снажна, но никогаш не одвратна еротика.“

Volkang Christlieb, 1966.

„... Југословенот Вангел Наумовски е графичар од прв ред. Откривачот на космичките митови (јајца, кои се распукнуваат испуштајќи ги млазевите на животот, чисти и голи девојки, предели кои не постојат, лисја, обоени дрвја кои распукнуваат во облаци, Наумовски ни изгледа како огномет предизвикан од силниот инстинкт на колоритот и од изразот на наивецот. Техниката, од која се раѓа слика која 'рти на платното, отстапува пред критичкиот надзор, токму поради силната предност на инстинктивни елементи. Така, изложбата на графичките дела ни прикажува непредвидени димензии на творештвото на југословенскиот уметник, на оној труд во кој техниката и новината се истовремено вложени во еден речиси, реципрочен двој. Техниката го контролира изумот, а од тоа се раѓаат дела со добри квалитети...“

Duilio Morosini, 1967.

„... Очигледно, самоук. Но тој се истакнува меѓу сите други југословенски наивни сликари, независно какви се тие. Неговата уметност е суштински лирична, мечтателна, проткаена со легенди. Тој како да е еден вид прерафаелит, залутан меѓу виетинските реалисти.“

Анатол Јаковски, 1967.

„... Вангел Наумовски успева да го поврзе наивниот стил и апстракцијата, што го потврдува, меѓу другото и сликата „Изобилна зрелост“, каде што имагинацијата не недостасува...“

Claude de Rives, 1968.

„... Што се однесува до Наумовски, неговата опитност со боите води кон тематска апстракција...“

Alain Maury, 1968.

„... Наумовски има брилијантен модерен стил...“

Conlan, 1968.

„... Мислам, дека уште покрај двајца други, тој отишол најдалеку во уметноста. Него не би можеле да го вклучиме во наивната уметност, туку пред сè во уметноста со почетна голема голема буква. Мојата посебна импресија, иако живееме во свет со добра организација, со планиран напредок во секој поглед вон сите правила и предвидувања, Наумовски се раѓа со еден гение, без да биде предвиден во оваа организација на светот. По пет, шест или повеќе години, организаторите на општеството пак ќе се потрудат сè да предвидат, но и тогаш ќе се роди Наумовски, кој ќе им се смее на сите предвидувања.“

Жан Мари Дрот, 1969.

- Вангел НАУМОВСКИ, сликар самоук
 1924 — роден во Охрид
 1933 — завршува II. одделение
 1935 — аргатува и учи занаети: касап, слаткар, бравар, колар, овчар, градинар
 1946 — завршува I. година на Средната уметничка школа во Скопје
 1947 — исклучен од Уметничката школа во Скопје како неталентиран.
 1948 — работи како цртач во Атељето за уметничка резба во Охрид, му се враќа довербата во талентот
 1954 — прв пат излага во Охрид. Триумфира творечкиот талент со белег на наивна чистота
 1957 — Ото Бихаљи Мерин го претставува пред ликовниот свет во списанието „Југославија“ бр. 17.
 1963 — Д-р Мика Башиќевиќ му приредува самостојна изложба во Загреб и му ја отвора вратата кон светот.
 — заработува во Проектанското претпријатие во Охрид како технички цртач
 1965 — самостојно излага во Рим а потоа во Проектанското биро во Охрид зачнува креација на скулпторско обликување на архитектура која произлегува од неговото ликовно творештво
 1967 — во Рим излага архитектонски прокети и доживува голем морален успех
 — примен за член на ДЛУМ
 1968 — работи скулптура
 1969 — биланс од 18 самостојни изложби и тоа: 9 во земјата и 9 во странство и 25 учества на разни ликовни манифестации во земјата и странство
 — сето ова го крунисува наградата на Музејот на современа уметност во Скопје за цртежот „Свадбен венец“ на изложбата „Цртежи, гвашеви и акварели“ во организација на ДЛУМ.

Самостојни изложби:

- 1954 — Охрид, Салон на хотел „Турист“
 — Струга, Сала на Социјалистичкиот Сојуз
 1955 — Скопје, Работнички универзитет
 1958 — Охрид, Работнички универзитет
 1959 — Битола, Уметничка галерија
 1960 — Прилеп, Народен музеј
 1963 — Загреб, Галерија примитивне умјетности

- 1964 — Струмица, Работнички универзитет
 1965 — Рим, Studio Margutta 13
 — Охрид, Уметничка галерија (со Иван Генералиќ)
 1966 — Рим, Studio Margutta 13
 1967 — Рим, Studio Internationale d'Arte
 — Cortina d'Ampezzo, Галерија Selene
 — Cagliari, Галерија La Navicella
 — Лондон, Галерија Don Quixote
 1963 — Милано, Галерија Il Giorno
 1969 — Комо, Galeria d'Arte
 — Новара, Галерија Il Cortille
 — Охрид, Уметничка галерија

Групни изложби:

- 1961 — Скопје, Есенска изложба на ДЛУМ, Уметнички павилјон
 — Антибес, изложба „Современа југословенска уметност“
 1962 — Чачак, I. квадриенале на наивните уметности, Уметничка галерија „Надежда Петровиќ“
 — Скопје, изложба „Македонски портрет на XIX—XX. век“, Уметничка галерија
 1963 — Загреб, изложба „Наивни 1963.“, Галерија примитивне умјетности
 — Västerås (Шведска), изложба „Југословенска современа уметност“, Уметничка галерија
 1964 — Бад Годесберг, изложба „Југословенска наивна уметност“
 — Линц, Грац, изложба „Европска наивна уметност“
 1965 — Загреб, изложба „Аквизиции“, Галерија примитивне умјетности
 — Скопје, изложба „Подарени дела 26 јули 1963 — 26 јули 1965.“, Собрание на СРМ.
 1966 — Дубровник, изложба „Наивна уметност“, Уметничка галерија
 — Минхен, изложба „Уметност на наивните во Југославија“, Градски музеј
 1967 — Терамо (Италија), Интернационална изложба на современа графика, Уметничка галерија „S. Giorgio“
 — Екситер Сити, изложба „Волшебна земја“ — надреалистичка уметност во Екс Галеријата
 — Pratola Peligna (Италија), Интернационална изложба на современа графика, Palazzo O. N. M. I.

- Монако, Изложба на интернационална графика
- Белград, III. југословенско триенале на ликовните уметности
- Загреб, изложба „Профили“, Галерија примитивне умјетности
- Västerås (Шведска), изложба „Наивни од Југославија“, Уметничка галерија
- Карловац, изложба „Наивна уметност“, Културен центар „Зорин дом“
- Скопје, изложба „Аспекти на цртежот во Македонија“, Музеј на современа уметност
- Скопје, Есенска изложба на ДЛУМ, Уметничка галерија
- 1968 — Мексико Сити, изложба „Наивна уметност на Југославија“, Музеј на модерна уметност, Современа галерија
- Амстердам, изложба „Наивна уметност на Југославија“, Музеј „Алберт Дорн“
- Бремен, изложба „Наивна уметност на Југославија“, Уметничка галерија
- Париз, изложба „Големи југословенски наивни сликари“, галерија „Mona Lisa“
- Дубровник, изложба „Наивни 1968“, Умјетничка галерија
- Костањевица на Крка, изложба „Наивна уметност на Југославија, Горјупова галерија

- 1969 — Лавал (Франција), изложба „Големи југословенски наивни сликари“, Музеј „Henri Rousseau“
- Лугано, II. интернационално триенале на наивни
- Братислава, II. интернационално триенале на наивни
- Скопје, изложба на ДЛУМ „Цртежи, гвашеви и акварели“, Салон на Музејот на современа уметност
- Загреб, Профили 69, галерија примитивних умјетности
- Белград, Сараево, Загреб, „Современа македонска уметност“
- Скопје. Есенска изложба на ДЛУМ.

Награди:

Награда за цртежот „Свадбен венец“ на изложбата на ДЛУМ во Скопје 1969.

Негови дела се наоѓаат во повеќе приватни колекции во земјата и во странство, во Музејот на современа уметност, Скопје, Народен музеј Охрид, Работнички универзитет, Струмица, Галерија примитивне умјетности, Загреб, Народен музеј Прилеп, уметничка галерија Битола, колекцијата на СИВ и во повеќе приватни галерии во Рим, Милано, Стокхолм, Вашингтон, Келн и Брисел.

Адреса: Вангел Наумовски, ул. 29 ноември бр. 3. Охрид

Коренот на мојот ликовен лирски нагон

I

Во мисла цртеж, боја
и буден сон, течам
како изворска вода чиста.
Далеку зад минатото на моите претци.
Во река на длабок дол
крај исчезнато село
во темна бездна бисер песна блика,
на црвен образ од каменна убоств,
на висок воден пад
шуми и се разлива до мислава во овој миг.
Вртоглава водена убоств
во длабок бучински дол
ме пленува низводно до езерскиот бран
низ песокот што се капи и лета
кон сливот и езерското дно
во занослив расцутувачки пад.
Ниското треперење на младиот збор
по расцутените ливади и жбуње,
се тркала прстен
и стреми кон дофат
на авет лесна.
Во кат на таинственост голема
чувства бдејат мали,
под Сонце извор студен блика
светлост во црнила зрачи.
Во облачен метеж боја види во сончев сјај
лулеак како цветен сон разбудувај бели платна
и нуркај додека се родиш нов.
Со наполно слободна мисла
и великодушно одрекнување од сè се добива сè.

Во боја и форма шетам
додека сретнам насмејана рожба.
Природата ја сакам и зато не ја крадам,
пред да се вратам
и дополнувам нијанси.
Исчезнувам на платно
како утринска роса на пладне.
Хоризонтот во алки се движи,
та да го сметнеме велот
што од конечност не дели.
Да ја пуштиме рекана,
та порој светлини да течат.
Вкрстосувања течат везден
тие реки шумат и свеста ни ја будат
до патот на раѓање, на привид
и смрт, и секавичен шок.
За сознание на животна смисла
мислам вака: живееме и делуваме
додека животот го спознаеме
и почувствуваме разбудување,
соочување, виор на минато време,
што не скина, од агонија
и нè фрли во сончева сенка, во надежи светли.
Распеано сознание светна тога,
дека почеток и крај нема,
река на животна мисла,
есуште ме носи во течение кружно на таинственост
Бесконечност подрачје на творештво е,
секое време и место
мигови секавични се течни,
илузија не носи, дека човекот господари,
а всушност пребиваме по работ на лудоста.

Со човечност сме бедни,
а живот како пелин од стреја се цеди.
Динамика и срчност не голта и свеста ни ја зема,
уметност е подрачје на ничија земја, која
разлева благотворен
напојувачки животен сок.
Човек уметник може да биде,
ако е волен да се лиши од штура жед
да го велича своето физичко битие,
манифестирајќи топлина лирска.
Питомина разлеана, помеѓу добро и зло
овозможува, вкрстосување и оплодување
на возвишена животна хармонија.
Уметноста се доживува
како вода во пеколно сува земја,
испарувајќи се во ширина на стремежите вечни.
Животот е стебло со недосежни гранки
на кое првобитноста е трајна,
човекот посега вечно,
но гранките постојано растат,
посегањето напнато останува
и се прашааме: вистина, тоа што е?
Вистини сознааме бесконечно, растеме
ние, расте и сè околу нас,
та чиниш стои сè,
како вкопани сме всред вечниот растеж.

II

Мисла се раѓа и множи
до работ на привид.
До мигот што е како вечност.
На крстопат сме везден суочени
со денот и ноќта,
како лисја на виорна лудост.
Мигови течат низ сето битие до секоја пролет
и капки росни што немаат број под стреја,
во трева и вир.
И стојам така, чинам гледам
сè во дождот, во калта и на прагот
во трапот на времето што тече
низ вода матна,
отсатен за миг, сетив чуден свет,
се свртив од место, но не, тоа беше
вистина чиста, та, се прашав реално ли е сè.
Во визијата и инстинктот,
на мојата слободна мисла
обло е сè.
Нишката на телата и духот егзистира
во траен ред.
Облината единство чини
на физички, визуелен и духовен свет,
како еден условуваат еволуција трајна.

Ветерот со чаробен нагон, се носи
секаде и секогаш, тих и бесен,
час милувајќи, час
страсно љубејќи.
А често жеден, бесно залутува
во далечини да си го допре другиот крај.
Езерскиот бран како сите срца,
како топла крв во сета младост,
сè, и жената што пленува како виорен метеж,
глатко слизнува низ раце и дух наш.
Ја гледаме јасно во занес,
во мисла со солза топла,
наспроти Сонце сјајна,
од дистанца цела, а, погоа, близу
и сосема до неа и во неа згаснуваш
за одново да видиш
очи влажни, измешани во
свеста, што ти остана во свилената коса,
со која се врза, за мушичка во лет,
од пеперутка планина што падна тешка,
во сончева жега и река сита
од вода мирна.
Снег, мраз, цветја, светја и силен мирис
младост што расте и сон детски во петличе мало
и врв од игла секога се обли
по окото на големото срце жедно.
Во магија лага, во дух, визија и мечта светнува
и снемува како авет, зато чаролија допира.
Боја допри и роди и во молнија
лик чаробен во длабина може
да слути, како вечна
човечка мечта.
Сликаам мисла, што наидува, како вода,
од облакот што го нема и се видов жеден
и мал во вечноста
за минато што чезне.
Висам, но восхит, што не минува утрешниот ден
и што исчезнува во следниот круг.
Патека, уметноста чини мала,
а треба слобода и сила
во обликувањето на човечкото дело.
На човечка вера уметноста продор
во векот да биде.
На таа мисла за творештвото
сега проверка нема, но сепак
дефиниција ни треба,
дека обликувањето
на светот волшебност е уште,
како трева во сонот, како тотално
слободна интерпретација
на феноменално привелегувано
човечко сознание, што зачеток е уште
и заорава, дека обврска треба да сети
за натпревар творечки

со сè, спроти себе, создавајќи
насмевки чудни и добрини вишни.
Исповест давам чинам
за гревот сторен
и што, не се кајам, јас виновен не сум.
Понирам, пак свесно, под дното на вистини
и земам светлини чисти, од боја и форми.
Појдувам од никаде, нафрлувам боја
и создавам во сон невиден ден.
И со жед страсна
согледувам восхит,
прегратка изнесувам, сознанија нови
за мене и Вас. При тоа стојности
вредни потекуваат во река на критериум јасен.
Се прашам често и се чудам
што станува со битието мое,
во неизвесните мигови, во опсесија
на активна ангажираност,
во тек на сликање

своите визуелни финеси
чудно се регистрираат чувства
како подадени цветја со отворени
сочни усни, разгрнувајќи сè
во душава моја жедна
ште не можам да ја видам.
Така оплоден инстинкт породува
по ширини платна бели, со
вибрирани валери и форми во лет.

В. Наумовски

Вториот дел од поемата ќе биде отпечатен во каталогот на неговата следна самостојна изложба во Загреб 1970.

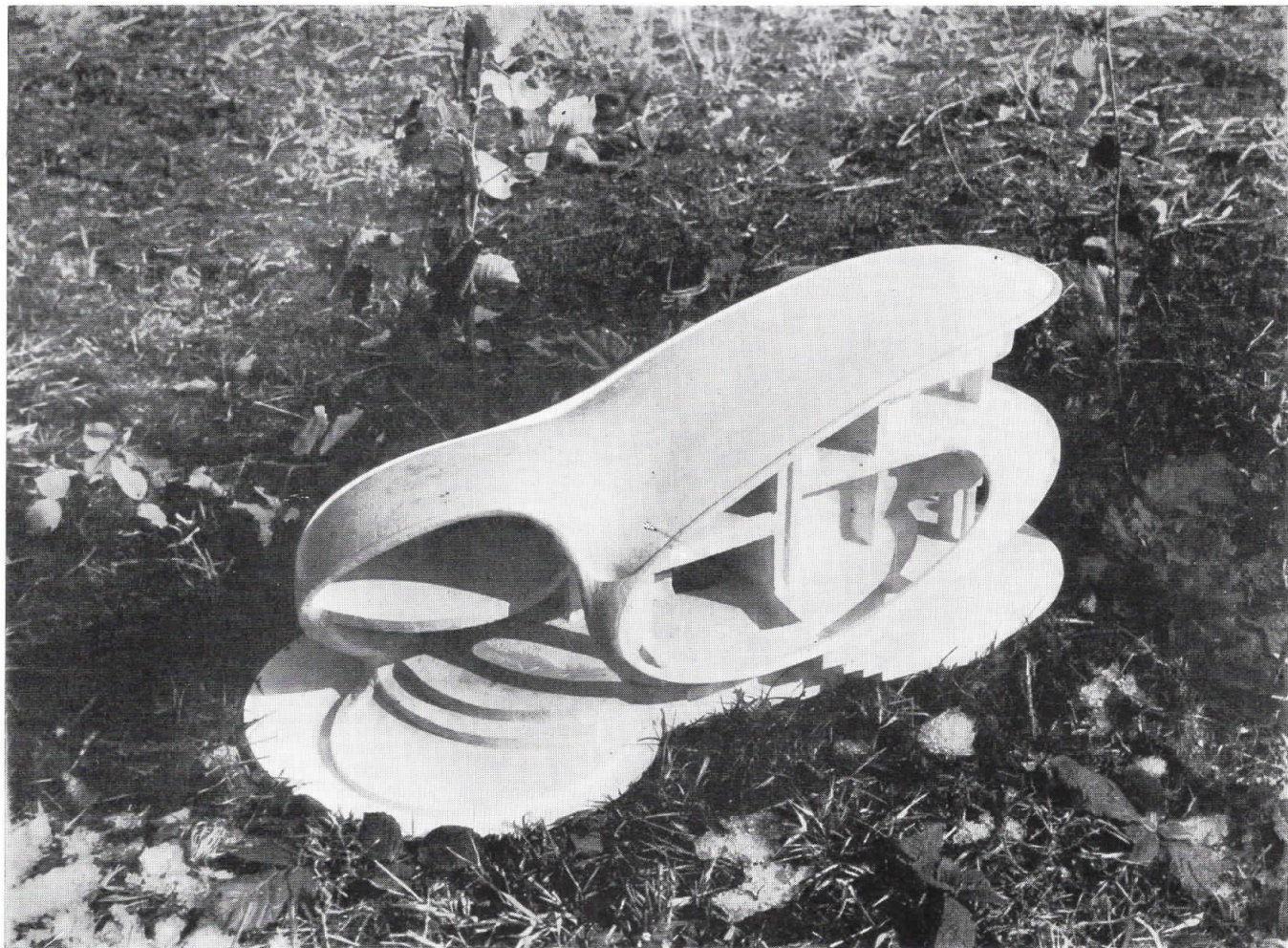
* Биографските податоци и поемата печатени се спрема автентичниот ракопис на авторот, по негова изнимна желба.

Можна стварност

34. Љубовна игра, гипс

38. Мотел „Лебед“, гипс

**КАТАЛОГ
CATALOGUE**

1. ЦРНА ЛУЛКА НА СВЕТОЛ ЖИВОТ BERCEAU NOIR DE LA VIE CLAIRE	масло на платно huile sur toile	1963	133 × 104
2. ЉУБОВЕН СОН ВО КОСМИЧКА ГРАДИНА RÊVE D'AMOUR AU COMSIQUE	масло на платно (Сопств. на МСУ — Скопје huile sur toile, propriété du Musée d'Art Contemporain-Skopje	1965	200 × 142
3. РОДЕНДЕН ANNIVERSAIRE	масло на платно huile sur toile	1965	65 × 45
4. ГОНДОЛА СО ЗЕЛЕНИ СОНИШТА GONDOLE AUX RÊVES VERTS	масло на платно huile sur toile	1967	70 × 48
5. ЈУЛСКИ ДЕН UN JOUR DE JUILLET	масло на платно huile sur toile	1967	66 × 44
6. РАСЦУТЕН АВГУСТ AOÛT EPANUIT	масло на платно huile sur toile	1967	67 × 64
7. МОЕТО СРЦЕ MON COEUR	масло на платно huile sur toile	1967	69 × 64
8. ПРЕДЕЛ ШТО САКАМ ДА ГО ВИДАМ LE PAYSAGE QUE JE VEUX VOIR	масло на платно huile sur toile	1968	120 × 120
9. САКАНА ВОЛШЕБНОСТ MERVEILLE AIMÉE	масло на платно huile sur toile	1969	78 × 47
10. СОНЧЕВО УТРО MATIN ENSOLEILÉ	масло на платно huile sur toile	1969	78 × 47
11. САМОИЛОВ ДВОРЕЦ CHÂTEAU DE SAMUÏL	масло на платно huile sur toile	1969	130 × 97
12. МОЖНА СТВАРНОСТ RÉALITÉ POSSIBLE	масло на платно huile sur toile	1969	120 × 88
13. ЦУТЕЊЕ НА МЛАДОСТА FLORAISON DE LA JEUNESSE	масло на платно huile sur toile	1969	130 × 77
14. ВЕСЕЛА ЛИВАДА PRAIRIE JOYEUSE	масло на платно huile sur toile	1969	130 × 77
15. ШТО Е ТОА ПРЕЉУБА QU'EST CE QU'ADULTÈRE	масло на платно huile sur toile	1969	130 × 77

ЦРТЕЖИ
DESSINS

16. ПРАЗНИК НА СИТЕ ДЕНОВИ FÊTE DE TOUS LES JOURS	туш во боја encre de chine en couleurs	1965	71 × 56
17. НЕВЕСТА СО ДУЛАК JEUNE MARIÉE AU „DULAK“	туш encre de shine	1966	73 × 49
18. КОСМИЧКО ЈАЈЦЕ OEUF COSMIQUE	туш encre de chine	1966	70 × 48
19. ЖЕЛБА ЗА МЛАДОСТ DÉSIR DE JEUNESSE	туш encre de chine	1966	46 × 34
20. ЦРВЕНИ НАДЕЖИ ESPOIRS ROUGES	туш во боја encre de chine en couleurs	1969	56 × 46
21. ПРОЛЕТНА ВИЛА NYMPHE PRINTANIÈRE	туш во боја encre de chine en couleurs	1969	56 × 46
22. ЖЕНСКА АГОНИЈА AGONIE FEMININE	туш encre de chine	1969	69 × 47,5
23. ИЗВОРНА ЛЈУБОВ AMOUR ORIGINAL	туш encre de chine	1969	70 × 50
24. ЗАСОЛНАТИ ВО НОЌТА ABREGÉS DANS LA NUIT	туш encre de chine	1969	57 × 46
25. МАСКИРАНА ЖЕЛБА DÉSIR MASQUÉ	туш encre de chine	1969	43 × 35
26. НА ПОЛНОЌ AU MINUIT	туш encre de chine	1969	43 × 35
27. АКТ ПРОТЕСТ ACTE DE PROTÈT	туш encre de chine	1969	43 × 35
28. СЕСТРИНСКО УТРО MATIN DE SOEUR	туш encre de chine	1969	43 × 35
29. КЛЕТВА ЗА ВЕРНОСТ SERMENT DE FIDÉLITÉ	туш encre de chine	1969	43 × 35
30. МАЈЧИНА НЕЖНОСТ TENDRESSE MATERNELLE	туш encre de chine	1969	43 × 35
31. УМОРНА ЖЕНА FEMME FATIGUÉE	туш encre de chine	1969	43 × 35
32. ЧИСТА МЛАДОСТ JEUNESSE PROPRE	туш encre de chine	1969	70 × 50

СКУЛПТУРИ
SCULPTURES

33. ПОЛЕТНА МЛАДОСТ JEUNESSE D'ÉLAN	гипс plâtre	1968	100 × 50
34. ЛЪУБОВНА ИГРА JEU D'AMOUR	гипс plâtre	1969	100 × 80

РЕЉЕФИ
RÉLIEFS

35. ГАЛЕНА ДУША AME GÂTEE	дрво bois	1961	110 × 60

МАКЕТИ
MAQUETTES

36. ВИЛА „ЧАРДАК“ VILLA „ÇARDAK“	гипс plâtre	1966 1966	1 : 100
37. ВИЛА ВОДЕНА VILLA DE L'EAU	гипс plâtre	1966	1 : 50
38. МОТЕЛ „ЛЕБЕД“ MOTEL „CIGNE“	гипс plâtre	1967	1 : 50

VANGEL NAUMOVSKI, peintre autodidacte

- 1924 — né à Ohrid
- 1933 — termine la II-e année à l'École Normale
- 1935 — travaille à la journée et apprend divers métiers: boucher, pâtissier, serrurier, charron, berger, jardinier
- 1946 — termine la I-e année à l'École des Arts Appliqués à Skopje
- 1947 — chassé comme non-doué de l'École des Arts Appliqués
- 1948 — travaille comme dessinateur dans l'Atelier de la sculpture artistique sur bois, à Ohrid
  - il a de nouveau confiance dans son talent
- 1954 — expose pour la première fois à Ohrid, son talent créatif triomphe, se caractérisant d'une propreté naïve
- 1957 — Oto Bihalji Merin le présente au monde artistique dans la revue „Yougoslavie“, numéro 17
- 1963 — Dr. Mića Bašičević lui organise une exposition personnelle à Zagreb, en lui ouvrant les portes vers l'avenir
  - travaille comme dessinateur technique dans l'Office de projection à Ohrid.
- 1956 — exposition personnelle à Rome, pour commencer ensuite de travailler dans le Bureau de projection, sur la formation sculpturale de l'architecture, provenant de son activité plastique
- 1967 — exposition à Rome des projets d'architecture et éprouve un grand succès moral
  - devient membre de la DLUM
- 1968 — commence à sculpter
- 1969 — bilan de 18 expositions personnelles desquelles 9 dans le pays et 9 à l'étranger, ainsi que 25 participations aux différentes manifestations plastiques dans le pays et à l'étranger
  - tout cela est couronné du prix du Musée d'Art Contemporain de Skopje pour le dessin „Guirande de noce“ à l'exposition „Dessins, gouaches et aquarelles“ organisée de la DLUM.

EXPOSITIONS INDIVIDUELLES:

- 1954 — Ohrid, Salon du Hotel „Turiste“
  - Struga, Salle de l'Association socialiste
- 1955 — Skopje, Université Ouvrière
- 1958 — Ohrid, Université Ouvrière
- 1959 — Bitola, Galerie d'Art

- 1960 — Prilep, Musée Populaire
- 1963 — Zagreb, Galerie des Arts Primitifs
- 1964 — Strumica, Université Ouvrière
- 1965 — Rome, Studio Margutta 13
  - Ohrid, Galerie d'Art (avec I. Generalić)
- 1966 — Rome, Studio Margutta 13
- 1967 — Rome, Studio Internationale d'Arte
  - Cortina d'Ampezzo, Galerie Selene
  - Cagliari, Galerie La Navicella
  - Londres, Galerie Don Quixote
- 1968 — Milan, Galerie Il Giorno
- 1969 — Como, Galeria d'Arte
  - Novare, Galerie Il Cortille
  - Ohrid, Galerie d'Art

EXPOSITIONS COLLECTIVES:

- 1961 — Skopje, exposition automnale de la DLUM, Pavillon d'Art
  - Antibes, exposition „Art yougoslave contemporain“
- 1962 — Caçak, I-e Quadriennale des arts naïfs, Galerie d'Art „Nadežda Petrović“
  - Skopje, exposition „Portrait macédonien de XIX à XX-e siècles, Galerie d'Art
- 1963 — Zagreb, exposition „Naïfs 1963“, Galerie des Arts Primitifs
  - Vasteras (Suède), exposition „Art yougoslave contemporain“, Galerie d'Art
- 1964 — Bad Godesberg, exposition „Art yougoslave naïf“
  - Linz, Gratz, exposition „L'Art naïf d'Europe“
- 1965 — Zagreb, exposition „Aquistitions“, Galerie des Arts primitifs
  - Skopje, exposition „Oeuvres données 26 juillet 1963 — 26 juillet 1965“, Assemblée de la SRM
- 1966 — Dubrovnik, exposition „Art naïf“, Galerie d'Art
  - Munich, exposition „Art des naïfs en Yougoslavie“, Musée Municipal
- 1967 — Teramo (Italie), exposition internationale de la gravure contemporaine, Galerie d'Art „S. Giorgio“
  - Exiter Sity, exposition „Terre fantastique“ — art surréaliste dans la Galerie Ex
  - Pratola Peligna (Italie), Exposition internationale de la gravure contemporaine, Palazzo O. N. M. I.
  - Monaco, Exposition de la gravure internationale
  - Belgrade, III-e Triennale des Arts Plastiques

- Zagreb, exposition „Profils“, Galerie des Arts Primitifs
- Vasteras (Suède), exposition „Naïfs de la Yougoslavie“, Galerie d'Art
- Karlovac, exposition „Art naïf“, Genre de culture — „Maison de Zora“
- Skopje, exposition „Aspects du dessin en Macédoine“, Musée d'Art Contemporain
- Skopje, exposition automnale de la DLUM, Galerie d'Art
- 1968 — Mexico—Sity, exposition „Art naïf en Yougoslavie“, Musée d'Art Moderne, Galerie Contemporaine
- Amsterdam, exposition „Art naïf de la Yougoslavie“, Musée „Albert Dorn“
- Brême, exposition „Art naïf de la Yougoslavie“, Galerie d'Art
- Paris, exposition „Grands peintres naïfs yougoslaves“, Galerie „Mona Lisa“
- Dubrovnik, exposition „Naïfs 1968“, Galerie d'Art
- Kostanjevica sur Krka, exposition „Art naïf de la Yougoslavie“, Galerie de Gorjup
- 1969 — Laval (France), exposition „Grands peintres naïfs yougoslaves“, Musée „Henri Rousseau“

- Lugano, II-e Triennale internationale des naïfs
- Skopje, exposition de la DLUM „Dessins, gouaches et aquarelles“, Salon du Musée d'Art Contemporain
- Zagreb, „Profils 69“, Galerie des Arts Primitifs

PRIX:

Prix pour le dessin „Guirlande de noce“ à l'exposition de la DLUM à Skopje en 1969.
 On trouve ses oeuvres dans plusieurs collections privées dans le pays et à l'étranger, dans le Musée d'Art Contemporain — Skopje, Musée Populaire — Ohrid, Université d'Ouvriers — Strumica, Galerie des Arts Primitifs — Zagreb, Musée Populaire — Prilep, Galerie d'Art — Bitola, collection de SIV, et dans plusieurs galeries privées à Rome, Milan, Stockholm, Washington, Cologne et Bruxelles.

Adresse: Vangel Naumovski, ul. 29 noemvri, br. 3, Ohrid, Yougoslavie

БИБЛИОГРАФИЈА (непотполна)
BIBLIOGRAPHIE (incomplète)

Димче Серафимовски, Старт охридског дрвосече, Политика, Београд, 5. V. 1954.

— Изложба на Вангел Наумовски во Охрид, Нова Македонија, Скопје 8. VIII. 1954.

Димче Протугер, изложба на Вангел Наумовски во Охрид, Разгледи, Скопје бр. 17, август, 1954.

Антоније Николовски, Две самостојни изложби, Разгледи, Скопје, бр. 22, октомври, 1955.

Т. Ивановски, Сликарот Вангел Наумовски пред битолската публика, Нова Македонија, Скопје, 18. XII. 1959.

Ото Бихаљи—Мерин, Уметност наивних, Југославија, Београд, бр. 17, 1959.

Бошко Бабиќ, Изложба на Вангел Наумовски во Прилеп, Стремеж, Прилеп, бр. 2, март-април, 1960
Е. С., Sanjar s Ohrida, Večernji List, Zagreb, 27. III. 1963.

Ксенија Гавриш, Вангел Наумовски наивен сликар од Охрид излага во Загреб, Нова Македонија, Скопје, 21. IV. 1963.

— Вангел Наумовски излага во Рим, Вечер, Скопје, 11. II. 1965.

Maurizio Fagiolo, Avanti, Roma, 4. IV. 1965.

Vice, Myriam Ghali, Naumovski e otto „Sud 64“, Paese Sera, Roma, 6. IV. 1965.

Душко Малевски, Бајка споена со вистината, Нова Македонија, Скопје, 11. IV. 1965.

Vice, Gallerie di Roma — S. M. 13. Il Popolo, Roma, 16. IV. 1965.

Vice, Mostre romane — Naumovski alla S. M. 13, Il Tempo, Roma, 24. IV. 1965.

Sigfrido Moavaz, Il Tempo, Roma, 24. IV. 1965.

Franco Paolo Catalano, Vangel Naumovski, Auditorium, Roma, aprile, 1965.

Vittorio Scorza, Pregevoli personali nelle gallerie della capitale, Genova Notte, Genova, 27. IV. 1965.

К. У., Сликата на голема животна радост, Културен Живот, Скопје, бр. 4. 1965.

М. С. М., Римски критичари о Вангелу Наумовском, Политика, Београд, 25. VII. 1965.

М. С. М., Вангел Наумовски: не постоји јединствен критеријум за уметност наивних, Политика, Београд, 1. VIII. 1965.

Наум Целаковски, Необични патишта до конечна афирмација — Со маслени бои низ целиот свет, Вечер, Скопје, 5. VIII. 1965.

Јозо Бошковски, Ликовен преглед, Културен живот, Скопје, бр. 8, 1965.

Цветан Грозданов, Легендата и митот во сликарството на Вангел Наумовски, Нова Македонија, Скопје, 10. VIII. 1965.

Ѓорѓи Гоцовски, Врзани за творештвото и поднебјето — Генералиќ и Наумовски за себе и за сликарството, Нова Македонија, Скопје, 12. VIII. 1965.
Драги Стефанија, Отворен му е патот, Македонија, Скопје, октомври, 1965.

Т. Ширилов, Исклучен поради неталентираност, Вечер, Скопје, 25. VIII. 1966.

Т. Ш., Изложба на Вангел Наумовски, Вечер, Скопје, 13. IX. 1966.

Volfgang Christlieb, Die Nixe vom Ochrid — See, Abendzeitung, München, 12. VII. 1966.

Д. Малевски, Втора изложба на Вангел Наумовски во Рим, Нова Македонија, Скопје, 23. XII. 1966.
Sandra Orienti, Il Popolo, Roma, 7. I. 1967.

Diulio Morosini, Cristiano e Naumovski, Paese Sera, Roma, 12. I. 1967.

Киро Смически, Сликарот со големи преокупации, Трудбеник, Скопје, 2. VII. 1967.

Љ. Б., Лондонски уметници во атељето на Наумовски, Нова Македонија, Скопје, 5. IX. 1967.

К. Смически, Мигови на расцвет, Млад Борец, Скопје, 28. IX. 1967.

Димитар Пејчиновски, Мисла над реката и езерото, Трудбеник, Скопје, 23. VI. 1968.

Д. Пејчиновски, Вангел Наумовски во „Мона Лиза“, Вечер, Скопје, 17. IX. 1968.

Franco Passoni, Avanti, Roma, 10. X. 1968.

Јосип Дедоло, Потврђени велики углед, Политика, Београд, 24. XI. 1968.

Claude de Rives, Peintres naïfs yougoslaves, La Quotidienna, Paris, 29. XI. 1968.

Alain Maury, Les peintres naïfs yougoslaves, Combat, Paris, 9. XII. 1968.

Bernett D. Conlan, Report from Paris, Picture on Exhibit, New York, XII. 1968.

Љубен Батковски, Вангел Наумовски повторно во Париз, Нова Македонија, Скопје, 29. III. 1969.

— Добитници: Васко Ташковски, Вангел Наумовски и Драган Поповски — изложба на цртежи, гвашеви и акварели на ДЛУМ, Вечер, Скопје, 30. III. 1969.

Соња Абаџиева Димитрова, Еден ликовен настан, Современост, Скопје, бр. 5, мај 1969.

Muhamed Karamehmedović, Aktuelno u okviru bogate tradicije, Oslobodenje, Sarajevo, 21. VII. 1969.

Ј. П., Бивши аргат отвара куќу целом свету, Политика, Београд, 1. VIII. 1969.

Љубен Батковски, Инспириран од иконите, природата, космосот — во атељето на Вангел Наумовски, Нова Македонија, Скопје, 2. VIII. 1969.

Соња Абаџиева Димитрова, Една бизарна анатомија на природата, Нова Македонија, Скопје, 14. IX. 1969.

М. П., Легенда о љубави, Рад, Београд, 26. IX. 1969.

Вук Трнавски, Посета Вангелу Наумовском, Политика, Београд, 2. X. 1969.

Публикации:

Oto Bihalji—Merin, Das naive Bild der Welt, Köln, 1959.

Oto Bihalji—Merin, Die naive Malerei, Köln, 1959.

Ото Бихаљи—Мерин, Уметност наивних у Југославији, Београд, 1963.

Anatole Jakovsky, Eros du Dimanche, Paris, 1964.

Boris Kelemen, Naivno slikarstvo Jugoslavije, Zagreb, 1969.

Предговори за каталози:

Cvetan Grozdanov, Vangel Naumovski, Roma, Studio Margutta 13, 1965.

Цветан Грозданов, Иван Генералиќ — Вангел Наумовски, Охрид, Уметничка галерија, 1965.

Boris Kelemen, Kunst der Naiven in Jugoslawien, München, Stadtmuseum, 1966.

Giuseppe Appella, Vangel Naumovski, Roma, Studio Margutta, 13, 1966.

Mirjana Gvozdenović, Vangel Naumovski, London, Don Quixote Art Gallery 1967.

Milica Maširević, Vangel, Wästeras, Konstförening, 1967.

Marcello Fagiolo, Vangel Naumovski, Roma, Studio Margutta 13, 1967.

Giuseppe Appella, Vangel Naumovski, Galerie D'Arte Moderna „La Navicella“, Cagliari, 1967.

Борис Петковски, Аспекти на цртежот во Македонија, Скопје, Музеј на современа уметност, 1967.

Anatole Jakovsky, Les grands peintres naïfs yougoslaves, Paris, Galerie Mona Lisa, 1968.

Борис Петковски, Савремена македонска уметност, Београд — Музеј савремене уметности, Сарајево — Уметничка галерија, Загреб — Модерна галерија при ЈАЗУ, 1969.

Jean—Pierre Bouvet, Grand peintres naïfs yougoslaves, Laval, Musée Henri Rousseau, 1969.

издавач: музеј на современа уметност — скопје
éditeur: musée d'art contemporain — skopje

предговор: др борис келемен
préface: dr boris kelemen

редакција на каталогот: љубица дамјановска
rédaction du catalogue: ljubica damjanovska

превод: соња абациева димитрова
traduction: sonja abadžieva dimitrova

поставка на изложбата: стојан петровиќ
accrochage: stojan petrović

техничка подготовка: стојан петровиќ
arrangement technique: stojan petrović

печатница: графички завод „Гоце Делчев“, — скопје
imprimerie: office „goce delčev“ — skopje

тираж: 500
tirage: 500

